I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

ÁLLÁSFOGLALÁSOK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 577. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA, 2023. 03. 22. – 2023. 03. 23.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Együtt a demokráciáért

(2023/C 184/01)

Előadók: **Stefano MALLIA (MT/I)**
Oliver RÖPKE (AT/II)
Séamus BOLAND (IE/III)

Jogalap:	az eljárási szabályzat 50. cikke
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.3.23.
Plenáris ülésszak száma:	577.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	181/0/5

A világjárványt követő helyreállás, a demokratikus értékek, a civil társadalmi tér, a médiaszabadság, a sokszínűség és a liberális demokrácia az EU határainak mindkét oldalán nyomás alá került, és a helyzet a háború Európában történő megjelenésével romlott: a világ népességének kevesebb mint 50 %-a él demokratikus rendszerben.

A világ továbbra is tanúja a kegyetlen ukrajnai háborúnak és az azzal járó pusztító humanitárius, társadalmi és gazdasági következményeknek, ezért az EGSZB felhívást tesz közzé a demokrácia és a demokratikus értékek megerősítésére.

Az ukrán népnek humanitárius, logisztikai és orvosi segítséget nyújtó uniós civil társadalmi szervezetek rendkívüli mobilizációja szintén rávilágított arra, hogy mennyire fontos a jó összeköttetésekkel rendelkező, hatékony és élénk civil társadalom. Alulról szerveződő mozgalmak Ukrajna mellett Iránban, Belaruszban és Moldovában is harcolnak a demokráciáért. Megerősítésük megszilárdítja a demokráciákat is.

Most minden eddiginél fontosabb, hogy beruházzunk a demokráciák ellenállóbbá tételébe, valamint hogy képesek legyünk jobban megvédeni alapvető jogainkat, tartós békét és stabilitást kiépíteni, végső soron pedig mindenki számára jólétet teremteni.

Kétségtelen, hogy közös gondolkodási folyamatot kell indítanunk a részvételi demokrácia struktúráinak megerősítésére irányuló új megközelítésekről. Az erős, független és sokszínű civil társadalom minden eddiginél fontosabb az aktív polgári szerepvállalás, valamint a jogállamiságot, az alapvető jogokat, a véleménynyilvánítás szabadságát és demokratikus életmódunk sértetlenségét megvédeni képes reziliens demokrácia biztosításának kulcsfontosságú elemeként. A demokrácia az EU-ban elválaszthatatlanul és visszavonhatatlanul összefonódik az egyenlőség, az igazságosság, az emberi jogok tiszteletben tartása és a megkülönböztetésmentesség fogalmával, amint azt az EUSZ 2. cikke is előírja.

Összetett változások és kihívások idején a deliberatív/részvételi demokrácia az egyik eleme lehet a szükséges rendszerszintű változás jelentette átfogóbb képnek. Számos példa van arra, hogy a hatékonyan alkalmazott deliberatív/részvételi demokrácia révén a politikai döntéshozók képesek nehéz döntéseket meghozni a legnagyobb kihívást jelentő közpolitikai problémákkal kapcsolatban, erősítve ugyanakkor a polgárok és a kormány közötti bizalmat. Ennek előfeltétele annak biztosítása, hogy figyelembe vegyék a vélemények sokféleségét és a véleménynyilvánítás szabadságához való jogot. A részvételi demokrácia azonban nem csodaszer. A demokratikus társadalmak sokféle kihívással néznek szembe, amelyek különböző részvételi módszereket tesznek szükségessé. A demokratikus kormányzáshoz ezért különböző célokra különböző mechanizmusokat kell igénybe venni, kihasználva azok erősségeit és gyengeségeit.

Közösen kell megtalálnunk a képviseleti demokrácia, a részvételi demokrácia és a közvetlen demokrácia közötti új egyensúlyt.

Az Európa jövőjéről szóló konferencia 2022. május 9-i következtetései közül azok, amelyek az európai demokráciáról szólnak (különösen a 36. és 39. javaslat), **célul tűzték ki a polgárok részvételének növelését, valamint a részvételi demokrácia és a deliberatív fellépések struktúráinak megerősítését**. Az Európa jövőjéről szóló konferencia eredményeit és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) által már eddig is betöltött fontos szerepet szem előtt tartva az EGSZB különböző lehetőségeket kíván felvázolni, amelyek az EGSZB céljait legjobban szolgáló intézményi reformok alapját alkothatják.

Mindezek alapján és a 2023. évi civil társadalmi napokra építve az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB):

1. kéri az EUSZ 11. cikkének tényleges végrehajtását, ezen belül **a civil társadalomra vonatkozó európai stratégiának** és az egyesületek európai statútumának a megfogalmazását azzal a céllal, hogy egy valóban támogató és inkluzív tér létrehozása érdekében összekapcsolják a különböző építőelemeket, hogy megújítsák a vállalásokat és megvalósítsák a strukturált civil párbeszédet az uniós intézményekben, többek között azáltal, hogy meghívják a szervezett civil társadalmat a szociális csúcstalálkozókra és a magas szintű konferenciákra. Ha a cél az, hogy a civil társadalom érdemibb és szélesebb körű szerepet töltsön be, akkor az erőforrásoknak is nagy jelentőségük van. Jobb finanszírozási lehetőségekre, valamint méltányos és átlátható szakpolitikai keretekre van szükség a civil társadalmi szervezetek számára, beleértve a határokon átnyúló védelmet is, hogy valamennyi civil társadalmi szervezet, köztük az ifjúsági szervezetek, a szociális gazdaság és az önkéntes ágazat is kapacitást és rezilienciát tudjon kiépíteni. Ugyanilyen fontos a rugalmas és fenntartható erőforrásokhoz való hozzáférés is, legyen szó akár magán-, akár állami forrásokról;

2. hangsúlyozza, hogy meg kell erősíteni a szervezett civil társadalom és a szociális partnerek kulcsfontosságú szerepét a képviseleti demokráciát kiegészítő deliberatív demokrácia támogatásában annak érdekében, hogy valamennyi tagállamban és uniós szinten is tovább erősödjön a civil párbeszéd. Az európai demokráciák ereje és teljesítménye az EU és tagállamai közötti szilárd és széles körű együttműködésen alapul, amelynek hozzá kell járulnia a civil társadalmi szervezetek kapacitásépítéséhez, mivel a független civil társadalmi szervezetek „a közjó őrei”, és kulcsszerepet játszanak a fenntartható megoldások azonosításában, a társadalmi innovációk előmozdításában és a társadalmakon belüli kölcsönös bizalom kiépítésében. A civil társadalmi szervezetek emellett segítik a folyamatok azonosítását, a viták sokszínűségének növelése érdekében szakértelmet biztosítanak, és elősegítik a Szerződésekben meghatározottak szerinti részvételi demokráciát;

3. holisztikus és együttműködésen alapuló megközelítést szorgalmaz az oktatás és képzés terén a jelenlegi kihívások kezelése érdekében. A készségekre vonatkozó európai politikát a civil társadalmi szervezetekkel és a szociális partnerekkel közösen kell kialakítani, hiszen ők politikai tőkével és konkrét ismeretekkel, valamint a jelenlegi szükségletek és hiányosságok kapcsán részletes információkkal rendelkeznek; ezzel összefüggésben kéri, hogy 2025-öt nyilvánítsák az önkéntesek európai évének, mivel ez a szektor kulcsszerepet játszik az informális készségek fejlesztésében;

4. rámutat, hogy a transzverzális kompetenciák – mint az együttműködés, a kritikus gondolkodás, a problémamegoldás, a demokratikus és közös irányítás, a konfliktusmegoldás, az állampolgári ismeretek és a médiaműveltség – a részvételi és deliberatív demokrácia valódi gerincét képezik. Ezek a kompetenciák központi szerepet játszanak az antidemokratikus tendenciák elleni küzdelemben, az európai értékek előmozdításában, valamint a jelenlegi társadalmi-gazdasági és politikai megosztottság leküzdésében, ugyanakkor a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek számára lehetővé teszik, hogy az elszámoltathatóság, az átláthatóság és az aktív polgári szerepvállalás elérése érdekében konzultatív vagy részvételi eszközökkel részt vegyenek a politikák kidolgozásában;

5. elkötelezett amellett, hogy segítse a részvételi és deliberatív demokrácia erősítését szolgáló eszközök – például az európai polgári kezdeményezés és az EU online folytatott nyilvános konzultációi – továbbfejlesztését, amelyeket teljes mértékben hozzáférhetővé kell tenni és amelyekről tájékoztatni kell a nyilvánosságot;

6. hangsúlyozza a 2024-es európai választások fontosságát, valamint a civil társadalmi szervezetek kulcsfontosságú szerepét a választói részvétel ösztönzésében és az Európa-párti érzelmek kialakításában, valamint a tartózkodás és a dezinformáció elleni küzdelemben. Az EGSZB arra kéri az európai politikai családokat, hogy választási kiáltványaikban hangsúlyozzák a civil társadalmi szervezetek szerepét a demokratikus élet megerősítésében;

7. megismétli, hogy a civil társadalmi szervezetek szélesebb körével és az uniós intézményekkel együtt kész a híd szerepét betölteni, hogy megvitassa az európai projektet a polgárokkal – azokkal is, akiknek még vannak kétségeik –, és kész a saját közösségeikben, területeiken, városaikban és falvaikban megszólítani őket. Ezért alapvető fontosságú a nyilvános vitákban való részvétel lehetőségeinek megteremtése és a részvétel kultúrájának előmozdítása valamennyi szinten;

8. az Európai Bizottságnak a szervezeti egységein belül gondoskodnia kell civil párbeszédért felelős kapcsolattartókról. Emellett a tagállamokkal együttműködésben ösztönöznie kell a civil párbeszéd struktúráinak megerősítését, és európai alapok mozgósításával támogatnia kell ilyen struktúrák létrehozását ott, ahol még nem léteznek. Ez a kezdeményezés növelné a tudatosságot és emelné a civil párbeszéd színvonalát, egyúttal segítené az Európai Bizottságot és a tagállamokat abban, hogy jobban megértsék, milyen előnyökkel járhat a politikai döntéshozatal szempontjából a jól működő civil párbeszéd. Ezen túlmenően a civil párbeszédet kutatási és nyomonkövetési tevékenységek erősítenék, ami a bevált gyakorlatok feltárásához és megosztásához vezetne;

9. e tekintetben kiemeli, hogy a fiatalok és az ifjúsági szervezetek bevonása különösen fontos az első alkalommal szavazók és a fiatal szavazók mozgósítása szempontjából. A teljes reprezentativitás elérése érdekében olyan megoldásokat kell támogatni, amelyek lehetővé teszik a széles körű részvételt és előmozdítják az esélyegyenlőséget e tekintetben. Meg kell szólítani azokat, akik a legtávolabb vannak a döntéshozatali központoktól, és párbeszédet kell kezdeményezni velük. Szükségesnek tűnik a nagyobb részvétel helyi szinten;

10. arra kéri az Európai Parlamentet, az Európai Tanácsot és a tagállamokat, hogy sürgősen módosítsák az 1976. évi választási okmányt, tisztázva az egyetemes, közvetlen és titkos választások elvét. Ez lehetővé tenné, hogy Unió-szerte érvényesítsék a vonatkozó normákat, így garantálva a szavazati jogot a fogyatékossággal élők számára.

A fenti ajánlásokra és az Európa jövőjéről szóló konferenciára építve az EGSZB:

11. úgy véli, hogy az Európai Bizottsággal nemrégiben (2022. október 27-én) aláírt együttműködési jegyzőkönyv megújított politikai elkötelezettséget jelent aziránt, hogy előmozdítsuk az európai politikai menetrendet és Európa fő célját, célkitűzéseit ([1]) és törekvéseit, nevezetesen azt, hogy versenyképes, gazdaságilag virágzó, társadalmilag befogadó és környezeti szempontból fenntartható Európai Uniót építsünk, biztosítva ugyanakkor, hogy a klímasemlegességre való átállás, a digitalizáció és a demográfiai változások társadalmilag igazságos és méltányos módon történjenek meg, valamint hogy az európai zöld megállapodás és a Digitális évtized 2030 szakpolitikai program minden európai polgár számára sikeres legyen. Az Európai Unió számára irányadó kell, hogy legyen továbbá a szociális jogok európai pillére és a versenyképességi menetrend – a politikai ütemtervek, amelyek biztosítják, hogy senki se maradjon le;

12. készen áll arra – és most minden eddiginél nagyobb legitimitással rendelkezik ahhoz –, hogy a polgárok és a szervezett civil társadalom részvételének kulcsfontosságú központjaként, a jövőben többek között polgári vitafórumként működjön. Egy ilyen központ szerepe az lenne, hogy megsokszorozza az Európai Bizottság és más intézmények által szervezett, folyamatban lévő polgári konzultációk hatását, valamint hogy rendszeresen összegyűjtse az európai szervezett civil társadalom visszajelzéseit az európai politikai menetrend fő prioritásairól és szakpolitikáiról. Ez elősegíti az uniós projektbe és intézményekbe vetett közbizalom növelését azáltal, hogy tényleges szerepet biztosít a polgároknak a nyilvános döntéshozatalban. Az EGSZB házigazda lehetne, aki külső szakértőknek és a civil társadalmi szervezetek képviselőinek a közreműködésével kíséri, felügyeli, tervezi, szervezi, kivitelezi és segíti a tanácskozási folyamatokat. Ez az ajánlat különösen az Európa jövőjéről szóló konferencia 2022. május 9-i zárójelentésére támaszkodik, amely leszögezi, hogy „erősíteni kell az EGSZB intézményi szerepét, és fel kell hatalmazni a részvételi demokráciával kapcsolatos tevékenységek – például a civil társadalmi szervezetekkel folytatott strukturált párbeszéd és a polgári vitacsoportok – elősegítőjeként és garantálójaként”. Ezzel összefüggésben az EGSZB saját kezdeményezésű véleményeiben és az Európai Bizottság által kért feltáró véleményeiben megfogalmazott ajánlásokat adott esetben felül kell vizsgálni az uniós politikák értékelése segítségével;

13. úgy véli, hogy a polgári vitacsoportokkal és a civil társadalmi szervezetekkel folytatott konzultációk a napirend meghatározására, így például az Európai Bizottság munkaprogramjának előkészítésére összpontosíthatnának, illetve a kulcsfontosságú jogalkotási prioritások életciklusához kapcsolódhatnának. A polgárok észrevételei a jogalkotást megelőző szakaszban rendkívül hasznosak lehetnének olyan ajánlások megvitatásához és megfogalmazásához, amelyek kulcsfontosságú (jogalkotási) javaslatok előkészítését szolgálják. E célból a polgári vitacsoportokkal és a civil társadalmi szervezetekkel egy – az EGSZB által az európai intézményekkel együttműködésben kidolgozott – éves menetrend és ütemterv alapján kerülhetne sor konzultációra. Gondolhatunk itt az Európai Bizottságtól, az Európai Parlamenttől vagy az Európai Unió Tanácsától érkező konkrét felkérésekre, az EGSZB saját kezdeményezéseire vagy az EGSZB partnerszervezete: a Régiók Európai Bizottsága által indított kezdeményezésekre;

14. megismétli, hogy a tevékenységi ciklus az Unió helyzetéről szóló beszéddel és szándéknyilatkozattal kezdődhetne, tekintettel az Európai Bizottság következő évre szóló éves munkaprogramjára. A konzultációkra a következő év első felében kerülne sor;

([1]) Az Európai Unióról szóló szerződés 2. és 3. cikke.

15. a jogállamiság megerősítését szolgáló eszközök kiegészítéseként továbbra is javasolja más uniós intézményeknek egy, az alapvető jogokkal, az emberi jogokkal és a jogállamisággal foglalkozó, évenkénti uniós fórum létrehozását. Ez a fórum javítani fogja a nyomon követést azáltal, hogy segítségével az uniós döntéshozók szerte az Unióból korai előrejelzést kaphatnak a szervezett civil társadalomtól és az alulról építkező szervezetektől az EUSZ 2. cikkének teljeskörű és átlátható alkalmazására vonatkozóan. Az EGSZB továbbá arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az európai demokráciáról szóló cselekvési terv közelgő felülvizsgálatába foglaljon bele egy, a civil társadalomról szóló fejezetet. Az EGSZB fontos szerepet fog játszani a tagjelölt országok csatlakozási folyamatainak nyomon követésében is, és elősegíti az érdemi vitát az érintett felekkel annak biztosítása érdekében, hogy tiszteletben tartsák az európai értékeket, köztük a nemzeti és etnikai kisebbségeket érintő értékeket is;

16. elindítja az Európai Civil Társadalmi Hét rendezvénysorozatot, hogy megerősítse az európai civil társadalom házaként betöltött szerepét, és szélesítse az olyan kiemelt kezdeményezéseinek hatókörét, amilyen például a civil társadalmi napok, az európai polgári kezdeményezés napja, a YEYS és a civil társadalmi díj. Ez a rendezvénysorozat egybegyűjti az európai és nemzeti civil társadalmi szervezetek kulcsszereplőit, és fórumot biztosít olyan kérdések megvitatására, amelyek a civil társadalom érdekelt feleit európai szinten foglalkoztatják. Az EGSZB arra törekszik, hogy megerősítse az alulról szerveződő tevékenységeket annak érdekében, hogy minél eredményesebben megszólítsa azokat, akik csak korlátozott mértékben tudnak részt venni az európai kérdésekről folytatott vitákban, és gondoskodjon arról, hogy a döntéshozatali folyamatokban figyelembe vegyék ezeknek az embereknek a véleményét.

Kelt Brüsszelben, 2023. március 23-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG